

УДК 811.111.'255.42

Назаренко М.М.

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ

В останні десятиліття виникають перспективні наукові напрямки у зоні зіткнення різних областей знання. Одним із таких напрямків є політична лінгвістика, що виникла на перетині лінгвістики і політології. Однією з цікавих проблем для лінгвістичного аналізу є політичний дискурс. Офіційна мова політика оперує символами, а її успіх зумовлюється тим, наскільки ці символи співзвучні масовій свідомості. Головною риторичною стратегією політичного дискурсу є стратегія переконання.

Мета роботи полягає у визначенні мовностилістичних особливостей текстів політичних промов та аналізі основних труднощів, які виникають при їх перекладі. Адже переклад політичного тексту є складним комунікативним процесом, який передбачає розуміння взаємодії культур.

Активна діяльність України на міжнародній політичній арені викликає інтерес до політичного дискурсу серед мовознавців та перекладачів, що обумовлює **актуальність** дослідження даного типу тексту та способів його перекладу.

Проблема мовного, мовностилістичного, мовнофункційного аналізу політичних промов та особливості їх перекладу представлена у розвідках багатьох науковців (І. В. Арнольд, Н. Д. Арутюнова, А. Д. Белова, М. О. Васильєва, В. С. Виноградов, А. А. Залевська, В. Н. Комісаров, А. А. Маркович, Р. А. Попов, І. Ф. Ухванова, Т. В. Юдіна та ін.).

Політична промова характеризується специфікою способів та методів впливу на реципієнта інформації. Ефективність такого впливу і дієвість маніпулятивних стратегій і тактик під час виголошення політичних промов змушує політиків виважено ставитися до змісту та форми промови, до використання мовних засобів, стилістичних прийомів, дизайну композиції самого політичного виступу. Кожна офіційна особа за допомогою мовних прийомів здійснює управління поведінкою суспільства, формуванням у ньому певних настроїв, спонукання до вирішення нагальних соціальних проблем за допомогою тиску на емоційний і підсвідомий аспекти сприйняття.

Для офіційної мови політика характерною є загальноживана лексика, певна кількість тематично обумовлених термінів, які позначають найактуальніші економічні, фінансові, політичні поняття, відомі широкому загалу; велика кількість клішованих одиниць етикетного характеру; стилістичні фігури різних типів, риторичні прийоми.

А. Д. Белова стверджує, що для політичної аргументації важливі моральні та етнічні цінності, які пов'язані з особливостями національного менталітету й темпераменту. Неспівпадання в концептуальних картинах світу, національні риси характеру, ступінь і адекватність відображення дійсності мовою, стають перепорою для комунікації. Різниця в концептуальних і мовних картинах світу комунікантів ускладнює завдання перекладача. Часто доводиться шукати прагматично відповідні цінності у культурі мови перекладу. Відмінності між культурами проявляються у кількісній і комбінаторній варіативності вибору ознак при концептуалізації світу. Пояснення таких особливостей вибору ознак вимагає від перекладача звернення до історії, психології, філософії того чи іншого народу [Белова 2003: 142].

Культурні концепти можуть бути не зовсім зрозумілими для іншомовного адресата, тому дуже часто в тексті перекладу можна зустріти уточнення, які відсутні в мові оригіналу, але які роблять інтерпретацію перекладу адекватною.

На думку В. Н. Комісарова, певні труднощі викликає і політична термінологія, особливо якщо взяти до уваги залежність низки термінів від відповідних ідеологічних концепцій. Широке використання в офіційному мовленні імен і назв також передбачає значні фонові знання перекладача, які дають змогу йому співвіднести назву з названим об'єктом [Комиссаров 2013: 93].

Я. В. Гнезділова відмічає, що офіційна промова політика є продуманою, для неї спеціально обираються експресивні лексичні одиниці та синтаксичні конструкції, які підсилюють емоційне сприйняття виступу з метою завоювати симпатії адресата, змусити його співпереживати, сприймати, переймати та поділяти бажаний для адресанта емоційний стан. Нерідко під час виступу політик переходить на імпровізацію, і перекладач завжди повинен бути до цього готовий. Особливо негативно на якості перекладу може позначитися ефект несподіванки тоді, коли оратор під час промови вносить корективи у заздалегідь підготовлений текст [Гнезділова 2003: 359].

Офіційна промова політиків є образною, насиченою метафорами, порівняннями. Для створення необхідних асоціацій у свідомості аудиторії, а також для посилення образності мови політики вдаються до численних метафор: *poison pill, dark/ black horse, sacred cow, world architecture, to be put on the table, political cuisine, peace building, etc.*

Перекладознавці обговорюють складність передачі іншою мовою всіх імплікацій метафори, її асоціативних зв'язків, про існування яких знає реципієнт, що належить до культури оригінала. У політичному дискурсі ця проблема загострюється у зв'язку з тим, що метафора розвиває політичну комунікацію, виконуючи аргументативну та інтерактивну функції. Більша частина інструментарію перекладача, зокрема такі трансформації як генералізація, конкретизація, модуляція, описовий переклад, заміна символу, призводять до значних втрат

метафорики оригіналу. Переклад метафори шляхом експлікації може призвести до зниження метафоричної насиченості тексту, стилістичного нівелювання, зменшенню стилістичної багатоманітності тексту, звуженню вербального арсеналу політичного дискурсу.

С. С. Трусів відмічає, що іншим риторичним засобом офіційної промови політика є цитати, які використовуються з метою надання висловленій думці більшої авторитетності. Для іншомовної аудиторії культурний контекст цитати нерідко залишається незрозумілим. Тому перекладачеві політичних промов необхідно виробити власні підходи для передачі крилатих висловів та цитат.

Особливість промов також полягає у частому застосуванні національно-специфічних реалій для пробудження певних емоцій та асоціацій. Перекладач має бути свідомий того, що реалія використана в тексті для того, щоб викликати емоцію, а не просто як денотат чогось.

На думку Н. В. Гуренко, правильний переклад специфічної лексики англійської мови передбачає врахування особливостей одиниць мови оригіналу, їх денотативної і конотативної семантики, структурних якостей. Стосовно перекладу реалій виконання вищезгаданого є винятково складним, адже клас реалій пов'язаний з процесом використання нестандартної лексики: сленгізмів, арготизмів, вульгаризмів, жаргонізмів, що викликає різницю сприйняття залежно від конкретної мовленнєвої ситуації [Трусів 2010: 365].

У промовах політичних діячів поширеним є використання суспільно-політичних реалій, які позначають адміністративно-територіальний устрій, органи та носії влади, політичні організації, соціальні рухи, імена державних діячів та історичних осіб. Останнім часом набувають поширення реалії, які пов'язані із всесвітньою боротьбою з тероризмом. При перекладі суспільно-політичних реалій використовуються такі способи перекладу, як транскрипція, транслітерація, калькування, уподібнення, дескриптивний перифраз.

Отже, з метою ефективного впливу на слухача, його уяву і почуття, в політичних промовах широко використовуються епітети, порівняння, метафори, образні засоби та фразеологізми, зустрічається розмовна лексика, яка підсилює емоційний вплив промови. Характерними семантико-стилістичними ознаками промов є антитеза, оксюморон, паралелізм та риторичні запитання.

При перекладі політичних виступів необхідно приділяти увагу особливостям лексико-семантичної та синтаксичної організації промов. Перекладач повинен враховувати когнітивно-дискурсивні особливості політичного мовлення, завдяки чому переклад буде адекватним чином відображати ідею, яка виражається в мові оригіналу.

Мета перекладу політичного дискурсу – викликати в іншомовного адресата реакцію, подібну до реакції адресатів вихідного тексту. Завдання перекладача полягає у правильному інтерпретуванні тексту і відповідному пошуку засобів мови перекладу.

У перспективі вбачається подальше дослідження проблеми перекладу політичних текстів та розширення фактичного матеріалу.

Література

Алексеева 2005 – Алексеева И. С. Профессиональный тренинг переводчика: Учеб. пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей / И. С. Алексеева. – СПб. : Союз, 2005. – 288 с.

Белова 2003 – Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации / А. Д. Белова. – К., 2003. – 304 с.

Гнезділова 2003 – Гнезділова Я. В. Реалізація емотивної функції в публічних промовах політичних діячів США та Великобританії / Я. В. Гнезділова // Мова і культура. (Науковий журнал). – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2003. – Вип. 6. – Т. II: Психологія мови і культури. Мова і засоби масової комунікації. – 421 с. – С. 358-363.

Комиссаров 2007 – Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода / В. Н. Комиссаров. – М. : ЛКИ, 2007. – 176 с.

Комиссаров 2013 – Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учебник для институтов и факультетов иностранных языков / В. Н. Комиссаров. – М. : Альянс, 2013. – 253 с.

Корунець 2003 – Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова Книга, 2003. – 448 с.

Лосева 2012 – Лосева І. В. Мовностилістичні ознаки політичних промов / І. В. Лосева // Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя : ЗНУ, 2012. – № 50. – 221 с. – С. 64-67.

Оболенская 2006 – Оболенская Ю. Л. Художественный перевод и межкультурная коммуникация / Ю. Л. Оболенская. – М, 2006. – 336 с.

Трусов 2010 – Трусов С. С. Офіційна промова як комунікативна подія і культурний феномен в аспекті перекладу / С. С. Трусов // Мова і культура. (Науковий журнал). – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – Вип. 13. – Т. VII (143). – 408 с. – С. 364-372.

Catford 1999 – Catford J. A. Linguistic Theory of Translation / J. A. Catford. – Oxford University Press, 1999. – 400 p.

Crystal 2003 – Crystal D. English as a Global Language / D. Crystal. – Cambridge University Press, 2003. – 202 p.

Назаренко М. М. Труднощі перекладу текстів політичних промов.

У статті досліджується політична промова як особливий жанр у системі міжкультурної комунікації. Вивчаються її типові ознаки. Автор аналізує мовні та стилістичні особливості політичного дискурсу. Прийоми, які використовуються в політичних промовах, дозволяють управляти поведінкою та свідомістю слухачів, створювати певні настрої. Мова політичних промов містить економічні, фінансові, політичні

поняття, кліше, риторичні та стилістичні прийоми. Промови політиків повинні відображати риси та менталітет суспільства, до якого вони апелюють. Завдання політичної промови полягає в тому, щоб викликати у слухачів певні емоції, почуття та переконання. У роботі мова йде про труднощі, які можуть виникати при перекладі політичних промов. Різні мовні картини світу ускладнюють задачі перекладачів. Тексти політичних промов містить метафори, порівняння, гіперболи, цитати, реалії. Мета перекладача полягає у точній передачі всіх відтінків стилістичних прийомів з мови оригіналу на мову перекладу. В межах дослідження розглядаються проблеми та труднощі, з якими стикається перекладач при роботі з текстом політичної промови.

Ключові слова: політична промова, політичний дискурс, переклад, перекладацька трансформація, мовний прийом, стилістичний прийом.

Назаренко М. Н. Трудности перевода текстов политических речей.

В статье исследуется политическая речь как особый жанр в системе межкультурной коммуникации. Изучаются её типичные признаки. Автор анализирует языковые и стилистические особенности политического дискурса. Приёмы, которые используются в политических речах, позволяют управлять поведением и сознанием слушателей, создавать определённые настроения. Язык политических речей содержит экономические, финансовые, политические понятия, клише, риторические и стилистические приёмы. Речи политиков должны отображать черты и менталитет общества, к которому они апеллируют. Задания политической речи состоят в том, чтобы вызвать у слушателей определённые эмоции, чувства и убеждения. В работе речь идёт о трудностях, которые могут возникать при переводе политических речей. Различные языковые картины мира усложняют задачу переводчиков. Тексты политических статей содержит метафоры, сравнения, гиперболы, цитаты, клише, реалии. Цель переводчика состоит в точной передаче всех оттенков стилистических приёмов с языка оригинала на язык перевода. В рамках исследования рассматриваются проблемы и трудности, с которыми сталкивается переводчик при работе с текстом политической речи.

Ключевые слова: политическая речь, политический дискурс, перевод, переводческая трансформация, языковой приём, стилистический приём.

Nazarenko M. M. The Difficulties in Translating the Texts of Political Speeches.

The article is devoted to political speech as a particular genre in the system of intercultural communication. Its characteristic features are studied. The author analyzes language and stylistic peculiarities of a political discourse. The methods that are used in political speeches permit to govern the

behaviour and the consciousness of listeners, to create certain moods. The language of political speeches contains economic, financial, political concepts, clichés, rhetorical and stylistic devices. The speeches of politicians should reflect the features and the mentality of the society to which they appeal. The tasks of a political speech consist in causing audience to certain emotions, feelings, and beliefs. The article deals with the difficulties that may arise when translating political speeches. Different language pictures of the world complicate the task of translators. The texts of political speeches contain metaphors, similes, hyperboles, quotations, and clichés. The purpose of a translator is to accurately transfer all shades of stylistic techniques from the source language to the target language. Within the framework of the study, problems and difficulties faced by a translator when working with the text of a political speech are considered.

Key words: political speech, political discourse, translation, translation transformation, language device, stylistic device.

Стаття надійшла до редакції 24.09.2018 р.

Стаття прийнята до друку 24.09.2018 р.

Рецензент – д. філ. н., проф. О.І. Кобзар

УДК 811.111:81'25

Рябокін Н.О.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ АБРЕВІАТУР

У кожній мові переклад скорочень має свої особливості й вимоги. Часто переклад аббревіатур може зумовити неправильне значення через подібність мов у буквеному написанні або в їх співзвуччі та сприйнятті. Медичний переклад певною мірою є різновидом технічного, бо вимагає максимальної точності перекладу й якості викладу. Переклади медичної тематики з використанням аббревіатур трапляються переважно в таких документах, як медичні статті, публікації, довідки, історії хвороби, діагнози, процеси дослідження та їх результати, інструкції до лікарських препаратів тощо.

До сучасних дослідників, які займаються проблемами сучасної аббревіації та скорочення у різних аспектах належать: (О.О. Бірюкова, І.В. Варфоломієва, Л.Ю. Зубова, Л.Г. Копрєва, Н.М. Ракітіна, І.В. Семенчук).

Серед розвідок англійськомовних учених необхідно визначити найвагоміші дослідження про міжнародні аббревіатури K. Versand та аббревіатури в медичному дискурсі: С. Friedman, Р. Naug, О. Bodenreider, J. Bergan. Однак поле нових аббревіатур у англійському медичному дискурсі весь час розширюється і тому проблема перекладу їх на